

Sygn. akt IV CK 113/05

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 września 2005 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mirosława Wysocka (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Bronisław Czech

SSN Barbara Myszka

w sprawie z powództwa W. J.

przeciwko Towarzystwu Ubezpieczeń "C.(...)" SA w W.

o zapłatę, po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 22 września 2005 r.,
kasacji strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 17 listopada 2004 r.,
sygn. akt I ACa (...),

- I. oddala kasację;**
- II. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 3600 (trzy tysiące sześćset) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 17 listopada 2004 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację pozwanego Towarzystwa Ubezpieczeń „C.(...)” S.A. w W. od wyroku Sądu Okręgowego w B., którym zasądzone od niego na rzecz W. J. kwotę 256390 zł z odsetkami i kosztami postępowania. Zaaprobowawszy ustalenia faktyczne i ocenę prawną Sądu pierwszej instancji, Sąd Apelacyjny oparł zaskarżony wyrok na następujących podstawach. Powód

proceeds activity economic based on services transport and trade machines and tractors agricultural. Parties entered into on 31 December 2002 r. contract insurance package „T.(...)”, which included m.in. transported cargo in form of tractors agricultural, parts interchangeable, machines agricultural and fertilizers, with option extending liability of defendant to damage caused by theft and robbery. In insurance claim, filled by employees of defendant, but signed by plaintiff, in position regarding „course of damage” in period 5 years preceding conclusion of contract, no damages were shown, despite the fact that plaintiff suffered (being insured by another insurer). It concerns above all damage resulting from robbery in August 2000 r., during which stolen from plaintiff car brand „Star” and two tractors URSUS; moreover in indicated period plaintiff suffered communication damages, related to damage of own or other vehicles during their operation, and repaired within insurance auto-casco and OC by then insurer. According to findings of Court, about these final damages informed orally employees of defendant, with whom negotiated and signed contract, but they were not shown in claim as irrelevant for needs of package insurance. Fact of damage suffered by plaintiff as result of robbery, as well as specific „communication damages”, were disclosed by defendant in course of proceedings conducted in connection with claim for payment of compensation for losses incurred as result of robbery on night 15/16 March 2003 r., during which stolen from plaintiff heavy truck (insured by another insurer) and tractors agricultural and presses (insured by defendant). In undisputed facts of occurrence of insurance accident and amount of damage to insured property, defendant refused payment of compensation with reference to concealment by plaintiff of circumstances regarding earlier incurred damages, in particular robbery in 2000r. As basis for refusal of payment of compensation for this reason defendant invoked provisions art. 815 § 3 and 816 § 2 k.c., respective provisions of general conditions of insurance, as well as statement signed by plaintiff, in which he affirmed that data provided by him are true and accepted to be true, that in case of inconsistency with truth defendant may reduce compensation or refuse its payment. Court found, that plaintiff – by signing claim and contract – is responsible for content of statements, in this also for non-disclosure

danych dotyczących „przebiegu szkodowości” w pięciu latach poprzedzających zawarcie umowy.

Nie jest to jednak, w ocenie Sądu, równoznaczne z zaistnieniem przesłanek odmowy wypłaty odszkodowania na podstawie art. 815 § 3 k.c. Zarówno bowiem fakt rozboju w 2000 r., jak i tzw. szkody komunikacyjne, to okoliczności, które nie miały wpływu na zwiększenie prawdopodobieństwa wypadku ubezpieczeniowego. Brak jest również podstaw do powoływania się na uwolnienie od odpowiedzialności ubezpieczyciela na podstawie art. 816 § 2 zd.3 k.c., bowiem zatajenie informacji nie stanowiło przyczyny wypadku, o której mowa w tym przepisie. Stwierdziwszy w wyniku tej oceny brak po stronie pozwanego podstaw do uchylenia się od świadczenia ubezpieczeniowego, Sąd Apelacyjny za prawidłowe uznał orzeczenie zasądające na rzecz powoda odszkodowanie za szkodę doznaną w wyniku rozboju w marcu 2003 r.

Pozwane Towarzystwo Ubezpieczeniowe oparło kasację na obu podstawach. W ramach naruszenia prawa materialnego zarzuciło naruszenie art. 815 § 3 k.c. „poprzez sprzeczne z materiałem dowodowym ustalenia w zakresie określenia, że nie istnieją podstawy do przyjęcia twierdzenia”, że zatajenie okoliczności rozboju na osobie powoda w 2000 r. nie miało wpływu na zwiększenie prawdopodobieństwa wypadku, naruszenie art. 816 § k.c. przez błędne przyjęcie, iż ustalona okoliczność nie pociąga za sobą takiego zwiększenia prawdopodobieństwa wypadku, że pozwany nawet wiedząc o niej, zawarłby umowę, a co za tym idzie – stwierdzenie braku podstaw do odmowy świadczenia oraz naruszenie art. 807 § 1 k.c. przez niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że postanowienia ogólnych warunków ubezpieczenia są sprzeczne z przepisami kodeksu cywilnego. W ramach drugiej podstawy kasacyjnej skarżący zarzucił naruszenie art. 233 k.p.c. przez błędną ocenę materiału dowodowego, polegającą na nieuzasadnionym przyjęciu, iż powód nie zataił faktu zaistnienia szkody, a nadto naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. i art. 98 k.p.c. w związku z § 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu. W oparciu o te podstawy skarżący wnosił o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji ewentualnie o zmianę zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty w sprawie, z orzeczeniem o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Niezależnie od oczywistych niedostatków kasacji w zakresie powołanej podstawy naruszenia art. 233 k.c. (brak oznaczenia jednostki redakcyjnej przepisu, wadliwie określona postać naruszenia, oparcie zarzutu na polemice z oceną dowodów, brak uzasadnienia wpływu zarzucanego uchybienia na wynik sprawy), podstawa ta nie mogła wyrzucić skutku wobec braku wpływu zarzucanego uchybienia – nawet gdyby ono miało miejsce – na wynik rozstrzygnięcia. Wywody kasacji w ramach uzasadnienia omawianego zarzutu dotyczą jednej okoliczności – ustalenia przez Sąd, że powód informował ustnie pracowników pozwanego o wcześniejszych szkodach komunikacyjnych, w sytuacji, gdy – według skarżącego – fakt taki nie miał miejsca. Kwestia ta nie miała znaczenia dla oceny prawnej Sądu, bowiem w sposób jasny i niebudzący żadnych wątpliwości ocenił on, że powód okoliczności tych we właściwej formie (w pisemnym wniosku ubezpieczeniowym) nie podał, i że to zaniechanie jego obciąża. Przy takim ustaleniu, Sąd nie przyjął obrony pozwanego z tej przyczyny, że wymienione okoliczności (wcześniejszy rozbój i szkody komunikacyjne) zakwalifikował jako niemające wpływu na zwiększenie prawdopodobieństwa wypadku objętego umową (art. 815 § 2 k.c.), ani niebędące wyłączną przyczyną wypadku (art. 816 § 2 zd. 3 k.c.). Ustalony fakt podania przez powoda do wiadomości pozwanego niezgodnych z prawdą okoliczności nie stanowił, w ocenie Sądu, podstawy do uchylenia się od świadczenia, że względu na brak prawnej ich doniosłości w rozumieniu wymienionych przepisów. Konsekwentnie, nie może odnieść skutku zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. nie tylko z tej przyczyny, że skarżący nie podjął nawet próby wykazania wpływu zarzucanego uchybienia na wynik sprawy, ale nadto z tego powodu, że dotyczy on uzasadnienia wyłącznie w części obejmującej ustalenie faktu ustnego poinformowania przez powoda o szkodach komunikacyjnych. Rozstrzygnięcie o kosztach procesu mogłoby podlegać kontroli tylko w wypadku zasadności kasacji, taki jednak stan rzeczy nie zachodzi, bowiem również podstawa naruszenia prawa materialnego okazała się nieusprawiedliwiona.

Jako oczywiście bezpodstawne należy potraktować postawienie zarzutu naruszenia art. 807 § 2 k.c. Sformułowaniu tego zarzutu nie tylko nie towarzyszy jedno nawet słowo uzasadnienia, ale jest on w oczywistej sprzeczności ze stanowiskiem Sądu, który nigdy w tej sprawie nie wyrażał poglądu o niezgodności postanowień ogólnych warunków ubezpieczenia z kodeksem cywilnym. Co więcej, zarzut ten został dokładnie powtórzony (za apelacją), pomimo że szczegółowo i jednoznacznie rozprawił się z tą

kwestią Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Skarżący w tym zakresie wdał się w kasacji w polemikę z nieistniejącą tezą.

Wadliwe jest sformułowanie zarzutu naruszenia art. 815 § 3 k.c., bowiem nie tylko nie precyzuje ono zarzucanej formy naruszenia (błędna wykładnia czy niewłaściwe zastosowanie), ale w sposób nieprawidłowy określa, że naruszenie tego przepisu prawa materialnego nastąpiło „poprzez sprzeczne z materiałem dowodowym ustalenia...” co do wpływu zatajenia faktu wcześniejszego rozboju na prawdopodobieństwo wystąpienia wypadku. Niedostatków w zakresie sprecyzowania podstawy kasacji nie usuwają wywody uzasadnienia, w których skarżący nie wykazał, w czym wyraża się wadliwość oceny Sądu, iż wskazana okoliczność – niepodana przez powoda zakładowi ubezpieczeń przy zawieraniu umowy – nie miała wpływu na zwiększenie prawdopodobieństwa wypadku objętego umową. Skarżący ograniczył się do wyrażenia w tej materii odmiennego poglądu, nie przedstawiając żadnej argumentacji jurydycznej mogącej stanowić podstawę podważenia stanowiska Sądu.

W tej sytuacji należy poprzestać na stwierdzeniu, że niedopełnienie przez ubezpieczającego powinności wynikających z art. 815 § 1 i 2 k.c. uprawnia zakład ubezpieczeń do odmowy wypłaty świadczenia tylko wtedy, gdy pociąga za sobą określone skutki. Sankcja za naruszenie przez ubezpieczającego wymienionych obowiązków jest bowiem złagodzona przez wyłączenie negatywnych dla ubezpieczającego konsekwencji, jeżeli nieujawnione okoliczności nie mają wpływu na zwiększenie prawdopodobieństwa wypadku (art. 815 § 3 k.c.). Tak właśnie fakt wcześniejszego rozboju ocenił Sąd, zauważając, że oba zdarzenia leżały poza sferą przewidywania, nie pozostawały w żadnym związku, a zaistnienie rozboju na osobie powoda w 2000 r. nie miało żadnego wpływu na zwiększenie prawdopodobieństwa kolejnego zdarzenia tego rodzaju. Skarżący w żaden sposób nie podważył prawidłowości rozumowania Sądu. Tym bardziej dotyczy to oceny – w omawianym aspekcie - wcześniejszych szkód nazywanych komunikacyjnymi (w odróżnieniu od będących następstwem takich zdarzeń jak kradzież czy rozbój), polegających na uszkodzeniach powstałych w ramach zwykłej eksploatacji ubezpieczonych pojazdów, używanych przy wykonywaniu przez powoda usług transportowych. Wbrew twierdzeniu skarżącego, stanowisko wyrażone przez Sąd Najwyższy w powołanym w kasacji uzasadnieniu wyroku z dnia 22 maja 2002 r., I CKN 70/00, w żaden sposób nie wspiera zarzutu wadliwości zaskarżonego orzeczenia, odnosi się ono bowiem do zasadniczo odmiennego stanu faktycznego i dotyczy zupełnie innego aspektu sprawy

(dopuszczalności umownego zastrzeżenia możliwości zmniejszenia świadczenia w sytuacji, gdy w wyniku podania nieprawdziwych danych ubezpieczający uzyskał ulgę w wysokości składki).

W uzasadnieniu zarzutu naruszenia art. 816 § 2 k.c. skarżący przemieszał okoliczności dotyczące różnych hipotez zawartych w trzech zdaniach tego przepisu. Bezprzedmiotowe są wywody dotyczące możliwości odstąpienia od umowy przez zakład ubezpieczeń (zdanie 1 i 2 § 2 art. 816 k.c.), gdyż w sprawie zagadnienie takie w ogóle nie występowało. Pozwany powoływał się na uprawnienie do odmowy spełnienia świadczenia, które jest przewidziane w zdaniu trzecim tego przepisu. Przepis ten jednak, dotyczący sytuacji, gdy ujawnienie danej okoliczności nastąpiło już po wypadku (tak było w sprawie niniejszej) przewiduje takie uprawnienie jedynie wtedy, gdy *przyczyną wypadku była wyłącznie ujawniona okoliczność*. Skarżący nie wskazał w kasacji, w jaki sposób można by uzasadnić tezę, że (nieujawniony przez powoda) rozbój w 2000 r. stanowił wyłączną przyczynę rozboju, który zdarzył się w 2003 r. i stanowił wypadek objęty umową ubezpieczenia.

Wobec braku usprawiedliwionych podstaw, kasacja podlegała oddaleniu na podstawie art. 393¹² k.p.c. w brzmieniu obowiązującym przed dniem 6 lutego 2005 r. (stosownie do art. 3 ustawy z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, Dz.U. 2005 r. Nr 13, poz. 98).

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 w związku z art. 108 § 1 k.p.c.